

Рецензия

за дисертационен труд за присъждане на научна и образователна степен
„доктор”

Изготвил рецензията: доц.д-р Даниела Петрова – „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност”, член на научното жури по публична защита на дисертационен труд

Автор на дисертационния труд: Жельо Невянов Желев

Научен ръководител: доц. д-р Крум Крумов

Тема на дисертационния труд:

Възможности за усъвършенстване на контрола върху данъчните облекчения при корпоративното подоходно облагане.

Основание за представяне на рецензията: Заповед 326 от 13.04.2018 на Ректора на СА „Д.А.Ценов“ – Свищов

I. Информация за докторанта

Докторантът Жельо Невянов Желев се е обучавал на докторантура, свободна форма към катедра "Контрол и анализ на стопанската дейност" при СА „Д.А.Ценов“ – Свищов по научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“ (контрол). Завършил е висше икономическо образование в СА „Д.А.Ценов“ – Свищов през 2012г., магистърска степен по „Финансов контрол и външен одит“. През годините след дипломирането има редица квалификации към Центъра за професионално обучение – Свищов. За периода 2013 г. – 2018 г. е бил зачислен в докторантура, свободна форма, по научната специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“ (контрол) към СА „Д.А.Ценов“ – Свищов. Понастоящем е хоноруван преподавател към катедра "Контрол и анализ на стопанската дейност".

II. Обща характеристика на представените по конкурса материали

1. Дисертационен труд на тема „**Възможности за усъвършенстване на контрола върху данъчните облекчения при корпоративното подоходно облагане**“ е в общ обем от 226 стандартни страници, в т.ч. въведение, три глави, заключение и приложения, както и списък на ползваната литература. Посочени са общо 121 информационни източници, от тях 39 на чужд език. Удачно би било тяхното посочване в библиографичната справка по видове: нормативни актове, указания и писма на НАП, монографии, периодични издания и интернет страници.

Дисертационният труд предлага анализ и оценка на съществени въпроси, свързани с необходимостта от упражняване на контролно въздействие при предоставяне на данъчни облекчения. Предметният обхват е стеснен до контрола върху юридическите лица, които се явяват данъчно задължени лица по ЗКПО.

Основните достойнства на изследването в обобщен вид показват:

Актуалност: изборът на тема и направеният анализ на проблемите, които са поставени в изследването, говорят за обоснована актуалност и дисертабилност.

Подходящо структуриране: Уводът съдържа теза, която е развита и подложена на доказване в хода на изложението. В него също така са дефинирани обект и предмет на изследване, цели и задачи.

Глава първа е посветена на характеристиката на данъчните облекчения и контрола върху тях. Прави впечатление, че изясняването на нормативната същност на конкретни данъчни облекчения (гл. I, т. 1) предхожда анализа на понятията „данъчни облекчения“ и „данъчни преференции“ (гл. I, т. 2), което не съответства на логичния подход „от общото – към частното“. Безспорен интерес представлява изложението относно международните и национални практики при оценка и отчитане на данъчните разходи. В **глава първа** е направена и обстойна характеристика на контрола върху данъчните облекчения като са очертани и основните му задачи – ограничаването на действията, свързани с неправомерно ползване на данъчни облекчения, установяване на реалността на получените от преотстъпването резултати и оценка на предоставените облекчения с потребностите на бизнеса.

Глава втора е ориентирана към изясняване на технологичните аспекти на контрола върху данъчните облекчения. Наред с описанието на конкретните обекти на контрол, адекватните на тях методи, информационната база и вероятните отклонения, докторантът е направил анализ и обобщение на вътрешните и външни рискови фактори. Осъществено е анкетно проучване сред служителите от столичната териториална дирекция на НАП. Очертани са някои проблеми от технологичен, организационен, методологически и нормативен характер. Този анализ е послужил за извеждане на възможностите за оптимизиране на контрола върху данъчните облекчения, което е направено в **глава трета** на дисертационния труд. С практическа насоченост са общите и най-вече конкретните мерки за въздействие върху неправомерно ползваните данъчни облекчения.

2. Представен е автореферат на същата тема в обем 48 страници компютърно набран текст, който в синтезиран вид представя структурата, съдържанието и изследователските резултати на дисертационния труд.

Неразделна част от автореферата е приложената **справка за основните приноси и списък на публикациите по темата на дисертационния труд**

– общо пет на брой, в това число два доклада от научни конференции, две статии в годишен алманах на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов и една статия в научни трудове на Русенски университет “Ангел Кънчев“. Публикациите отговарят на количествените изисквания за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ и осигуряват много добро разпространение на постигнатите в дисертацията резултати. Приложена е и декларация за оригиналност и достоверност.

Представените материали позволяват формирането на обективно становище относно присъждането на образователна и научна степен „доктор“

III. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Без претенция за пълнота и изчерпателност основните научни и научно-приложни резултати могат да бъдат представени по следния начин:

- Темата на докторската дисертация е дисертабилна и защитима. Изследването има оригинален характер и е посветено на важен проблем;
- Извършен е задълбочен анализ на нормативната същност на по-голямата част от данъчните облекчения при корпоративното подоходно облагане;
- Изследвана е аналитично и е систематизирана технологията на данъчния контрол върху тези облекчения.
- Предложени са конкретни насоки за усъвършенстване на съществуващата практика.

При разработването на дисертацията са използвани традиционни за този тип разработки методи, каквито са: научен анализ, диалектичен подход, анализ и синтез, индукция и дедукция, анкета.

Докторантът демонстрира познаване на литературата по темата на дисертационния труд и показва много добри аналитични способности.

Поставените задачи са изпълнени успешно и е постигната целта на дисертационния труд, като са формирани редица предложения за усъвършенстване на контрола върху данъчните облекчения, въвеждането на антикорупционни мерки и усъвършенстване на действащата система за обмен на информация.

IV. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Представеният труд притежава характеристиките на задълбочено научно изследване с ясно изразени практико-приложни аспекти. Приносите в дисертационния труд са коректно представени в подготовения от Желю Невянов Желев списък, където те са разграничени на приноси с теоретичен характер и приноси с приложен характер.

Приносите с **теоретичен** характер включват:

1. Дефиниране на понятията „данъчни облекчения“ и „данъчни преференции“, което е направено на основата на изследване на същността и съдържанието им. Изясняването на терминологичния апарат е безспорен научен принос, но тук следва да се отбележи, че липсва изследване на публикации на чужди автори относно разликите в съдържанието на двете понятия.

2. Дефиниране на обекта, предмета, задачите и начините на извършване на контролното въздействие върху данъчните облекчения. По мое мнение така определеният принос е по-скоро с научно-приложен характер, доколкото представлява оригинално развитие на частен проблем в областта на данъчния контрол, което води до конкретен резултат с валидност за третирания клас частни проблеми.

Приносите с **приложен** характер включват:

1. Разработване на технология на контрола върху данъчните облекчения. Считам, че полезността би се повишила, ако докторантът бе разработил цялостен модел за контролно въздействие, какъвто по същество се съдържа в представените като приложения контролни листа за проверка и помощни таблици за изследване на ползваните облекчения.

2. Обосноваване на необходимостта от усъвършенстване на прилагания към момента стандарт за автоматичен обмен на информация

3. Предложени мерки за намаляване влиянието на рисковия фактор „корупция“ върху контролните действия, насочени към използването на данъчни облекчения

Позволявам си известно преформулиране на приносите с приложен характер, посочени от докторанта под номер 2 и 3, тъй като считам, че по този начин се показва по-ясно връзката с темата на дисертационния труд.

V. Критични бележки, препоръки и въпроси

По дисертационния труд могат да бъдат направени някои критични бележки и препоръки

1. Направеното в първа глава теоретично обосноваване на понятията „данъчни облекчения“ и „данъчни преференции“ би следвало да предшества изясняването на нормативната същност на данъчните облекчения, доколкото правните норми са институционализирани от държавата правила за поведение, отразяващи определени признаци на обществени отношения, в основата на които стои научното разбиране за тези отношения. Обикновено с предоставянето на данъчни облекчения се преследва определена икономическа ефективност, най-често свързвана с тяхната способност да въздействат на икономическите субекти за постигане на целите, заради които са въведени. Това, което липсва в теоретичната част на дисертационния труд, е анализ на икономическите последици от използването на данъчните облекчения като инструмент на данъчната

политика. Подобен анализ би бил от значение за дефиниране на обхвата и характера на данъчно-контролните мерки относно неправомерно ползване на облекчения от данъчно-задължените лица.

2. Неясен остава критерия, по който докторантът е подбрал за изследване определени данъчни облекчения. Това са преимуществено данъчни облекчения, третираны от глава двадесет и втора на Закона за корпоративно подоходно облагане, но същевременно са включени и разходите за дарения, които не са в обхвата на посочената глава. Извън ползването на докторанта остават значими данъчни облекчения като пренасяне на данъчна загуба, ускорена данъчна амортизация и освобождаване на печалбите от финансови инструменти, допуснати до търговия на регулиран пазар, които заедно с разходите за дарения формират групата на данъчните облекчения, свързани с формирането на данъчния финансов резултат. Друга съществена група са отделни видове социални разходи в натура, които също не са предмет на изследването, а тяхната значимост, както и тази на горепосочените, се определя от широкия кръг лица, които се възползват от тях. Считам, че включването на тези и други облекчения би позволило на докторанта да прецизира видовете данъчни облекчения и на тази основа да изведе обобщени модели за контролно въздействие. Фактът, че той го е направил само за част от дадените в ЗКПО облекчения не намалява валидността на направените изводи и обобщения, респективно не омаловажава дефинираните приноси.

3. В глава трета, точка първа - Усъвършенстване на контрола върху данъчните облекчения, като обект на контрол са посочени разходите поради вероятността да бъдат включени такива, които не са присъщи за дейността и по този начин да се извлече неправомерна облага. В контекста на изследването, обаче, тази хипотеза е разгледана от гледна точка на влиянието на разходите върху формирането на данъчната основа, която пък се използва за определяне на размера на данъчното облекчение под формата на преотстъпване, намаление и/или освобождаване. В този смисъл неоснователно завишените разходи ще водят до намаляване на данъчната основа, което при определянето на облекчения, свързани с тази основа, ще води до по-нисък размер, а не до по-висок.

Въпроси за уточняване в рамките на публичната защита:

1. Кои от посочените в закона данъчни стимули могат да бъдат определени като **данъчни преференции** съгласно характеристиките на понятието, изведени в дисертационния труд?
2. Какво е мнението на докторанта относно възможностите контролът на данъчните облекчения да бъде реализиран самостоятелно или в рамките на плановите проверки и ревизии? Следва ли размерът на ползваните данъчни

облекчения да бъде включен като фактор при определяне на рисковия профил на данъчнозадължените лица?

Заключение

Дисертационният труд е представен във вид и обем, съответстващ на установените изисквания. Постигната е целта на дисертационният труд и са изпълнени съответните задачи.

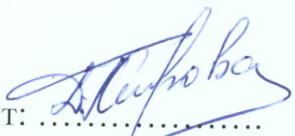
Докторантът аргументирано защитава своите тези, познава нормативната среда, демонстрира възможности за провеждане на самостоятелно изследване и интерпретация на резултатите.

Формулираните приноси имат характер на научно-приложни резултати с оригинален характер. Трудът безспорно допринася за обогатяване на наличната специализирана информация в изследваните направления, което е добър принос, като се има предвид липсата на български публикации по тази тема.

Направените критични бележки трябва да се разглеждат като предложение за някои допълнения, които докторантът може да приеме или не, без това да накърнява достойнствата на разработката

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, изразявам своето мнение „ЗА“ присъждането на ОНС „Доктор“ и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен 'доктор' на Жельо Невянов Желев в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки; професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма по „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“ /контрол/.

28.05.2018 год.

Рецензент:
/доц. д-р Д. Петрова/